

Іван Куций

«ВРАЖИЙ ЗАХІД»: РЕЦЕПЦІЯ ЄВРОПЕЇЗМУ В ІСТОРИЧНИХ ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ УЯВЛЕННЯХ БОГДАНА ДІДИЦЬКОГО

У статті проаналізовано історичні погляди та цивілізаційні орієнтації Богдана Дідицького. Охарактеризовано його оцінки ролі європейського чинника в руській національній історії. Досліджено ставлення Б. Дідицького до католицизму як атрибута європейськості. Розглянуто його погляди на роль Польщі в протистоянні Схід-Захід.

Ключові слова: Європа, Захід, католицизм, слов'яни, Богдан Дідицький, історична концепція.

Іван Куций. «Вражеский Запад»: рецепция европеизма в исторических и цивилизационных представлениях Богдана Дедицкого

В статье проанализированы исторические взгляды и цивилизационные ориентации Богдана Дедицкого. Охарактеризованы его оценки роли европейского фактора в русской национальной истории. Исследовано отношение Б. Дедицкого к католицизму как атрибуту европеизма. Рассмотрены его взгляды на роль Польши в противостоянии Восток-Запад.

Ключевые слова: Европа, Запад, католицизм, славяне, Богдан Дедицкий, историческая концепция.

Ivan Kutsyi. «The Hostile West»: the Reception of Europeanism in Historical and Civilizational Ideas of Bogdan Didytskyi

The author of the article analyzes the historical views and civilizational orientation of Bogdan Didytskyi. His views on the role of the European factor in the Ruthenian national history are characterized. The relation of B. Didytskyi to Catholicism as an attribute of Europeanism was investigated. His opinion of the role of Poland in the East-West confrontation is studied.

Key words: Europe, West, Catholicism, Slavs, Bogdan Didytskyi, historical concept.

В умовах сучасного курсу України на євроінтеграцію вагоме значення мають студії з геополітичних та цивілізаційних орієнтацій української еліти минулих історичних епох. При безпелляційному домінуванні тези-ідеологеми про цілком європейську культурно-цивілізаційну належність України досить поверхово досліджуються ті персоналії та інтелектуальні течії з українського минулого, які в свій час дотримувались альтернативної щодо європеїзму орієнтації. Серед таких інтелектуальних та суспільно-політичних течій вагому роль відіграло старорусинство-русофільство на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. Його представники мали самотутню цивілізаційну ідентичність – вони ототожнювали себе із Слов'янським світом як окремою і самотутньою культурно-цивілізаційною спільністю. В рамках Слов'янського світу старорусини-русофіли виділяли дещо вужчу культурно-цивілізаційну спільність – Руський світ, до якого включали увесь східнослов'янський православний простір. Слов'янський світ у їхній свідомості поставав цивілізацією-антагоністом стосовно Заходу, Європи чи так званого Германського світу. Відповідно до цього історію слов'янських народів вони розуміли як споконвічне протистояння агресивному й ворожому натиску з боку германських народів; Європа і Слов'янщина поставали у їхній свідомості як споконвічні вороги. Якщо суспільно-політичні аспекти старорусинства-русофільства й особливості національної самоідентифікації його представників сьогодні активно вивчаються, то цивілізаційна ідентичність представників цієї течії по сьогодні є практично недослідженою. Досягнення такого завдання неможливе без дослідження інтелектуальної спадщини чільних представників старорусинсько-русофільської течії.

До числа найбільш відомих та впливових інтелектуалів цієї течії ми відносимо постать Богдана Дідицького. Прикметно, що в українській науці ще досі немає жодної наукової статті, присвяченої цьому впливовому діячеві русофільської течії. Лише дослідники, які вивчали русофільський рух, принагідно характеризували його участь в ідеологічному й інституційному розвитку русофільства [8]. Тому можна стверджувати, що вивчення постаті Б. Дідицького є давно назрілою і актуальною науковою проблемою. Запропонована стаття є першою спробою дослідити один із вагоміших аспектів у творчій спадщині цього галицького інтелектуала. Головною її метою є дослідження цивілізаційної ідентичності Б. Дідицького, зокрема його поглядів на проблему ролі Європи/Заходу в руській національній історії. Основою джерельної бази дослідницької статті є науково-популярні та публіцистичні праці Б. Дідицького на історичну тематику. Зауважимо, що деякі з них, зокрема трьохтомна «Народна історія Русі», будучи найкращими тогочасними історичними синтезами, довгий час виконували на західно-

українських землях роль головного підручника з національної історії. Цей факт підкреслює вагомість аналізованих історіографічних джерел у тогочасній соціокультурній ситуації.

Характеризуючи історичні погляди Б. Дідицького, необхідно зазначити, що в своїх працях історик переважно акцентував увагу не на Європі в цілому, а на такому атрибуті «європейськості», як католицизм. У фокусі його уваги також постійно знаходилася Польща, яку він трактував головним репрезентантом «західної» агресії в слов'янському світі. Стосовно польського фактора в давньоруській історії Б. Дідицький з притаманним йому емоційним запалом переконував, що Польща споконвіку здійснювала агресію на Русь, однак польська політика упродовж IX–XIV ст. не мала успіху як через безсилля самої Польщі, так і через могутність Русі. Зрозуміло, що підвладний своїм антипатіям до польського національного руху, Б. Дідицький прагнув перенести сучасний йому русинсько-польський антагонізм аж на давньоруську епоху, вбачаючи у діях усіх польських князів «ненаситне прагнення заволодіти руськими землями». Характеризуючи аморальність норм соціальної поведінки правлячої верхівки Русі («мерзенні злочинства») в ході князівських міжусобиць, він особливо нищівній критиці піддавав саме тих князів, які залучали на свій бік іноплеменних «західних» союзників – поляків та угорців.

В українській історичній думці Галичини XIX ст. активно обговорювалось питання про характер релігійно-конфесійних відносин в контексті взаємин Русі із Заходом у XIII–XIV ст. Б. Дідицький стверджував про постійне загрозливе намагання Заходу, передовсім поляків, повністю окатоличити Галицько-Волинську Русь шляхом насадження їй церковної унії з Ватиканом. В його історико-публіцистичній спадщині інтерпретація зв'язків Галицько-Волинської Русі із Заходом займає чільне місце. З цього приводу вчений-русофіл займав однозначну позицію — церковна унія православної церкви цієї держави із Римом сприймалась і оцінювалась однозначно негативно.

Історик акцентував увагу на такому факті з біографії галицько-волинського князя Романа Мстиславовича, як відмова прийняти від Римського престолу королівський титул та церковну унію. Йому, безумовно, імпонувало те, що «так твердо стояв наш Роман у вірі православної» [5, с. 45]. Залишаючись вірним своїм антикатолицьким переконанням, він вважав унійні домовленості галицького князя Данила Романовича нерозсудливим та шкідливим вчинком й протиставив йому позицію володимиро-суздальського князя Олександра Ярославовича Невського, який відмовився від церковної унії. «Якби замість унії з Римом, – стверджував Б. Дідицький, – наш Данило успів був зв'язатися ближче з руським же Великим Князем Олександром Невським і подвинути його на спільне діло супроти спільних ворогів Русі, не змогли би проти нас нічого ні татари, ні весь Захід» [5, с. 67-68]. Б. Дідицький акцентував і на згубних наслідках цього «схиблення» князя Данила: «Власне його унія з Римом навела на нього якнайбільше горе» – війну з татарами. Все-таки повністю знехтувати фактором європейського вектора зовнішньополітичної активності держави Романовичів вчений не наважився й тому намагався або підлаштувати його під власні ідейні переконання, або применшити значення «європеїзму» в Даниловій політиці, або ж покритикувати її. Б. Дідицький – переконаний антизахідник – намагався всіяко применшити вагу європейського вектора в політиці «найзнакомішого Русі Князя», подати її як тимчасове, спорадичне, малозначиме й необдумане «схиблення» галицького правителя з метою забезпечити собі підтримку у створенні антитарарської коаліції. При цьому досить помітним є прагнення Б. Дідицького применшити військово-політичний потенціал європейських держав у співставленні з могутністю Галицько-Волинської Русі.

Попри ідеалізацію та героїзацію постаті Данила, Б. Дідицький не стримався від відвертих докорів на його адресу, зрозуміло, за проєвропейські тенденції князя та бездіяльність у напрямі об'єднання з Північно-Східною Руссю. В узагальнюючій характеристиці Данила Романовича Б. Дідицький відзначив: «...Та тільки в тому похибив він, що став оглядатися на Захід, де для Русі не було і не буде порятунку, а тільки шкода і скрита ворожість для неї во віки... А то жаль сказати – такі два славні могутні князі, як Данило Галицький і Олександр Невський, жили і володіли в руських землях як ровесники рівночасно, а кожен з них діяв за себе окремо, не оглядаючись один на одного, та через те оба мусіли двигати ярмо татарське і переносити багато терпкого горя!» [5, с. 67-68]. Як бачимо, Б. Дідицький ідеалізував ще одного поборника «західних ворогів» Олександра Невського саме за те, що цей князь «діяльно сторожив границі Русі від вражого Заходу» [5, с. 56].

Підвладний своїм антипольським й антизахідним переконанням, Б. Дідицький суттєво розійшовся в оцінках діяльності князя Лева Даниловича із тогочасними галицькими істориками. Він характеризував цього князя як «мужа спокійного, богобоязливого звичаю, при цьому далекоглядного розумом і дуже розсудливого у справах управління своїм великим князівством», окрім цього «міцно-православного, діяльного мужа, несварливого норову», що ще змалку проявляв «багато красних властивостей душі» [5, с. 73]. Про причини такої ідеалізації цієї постаті, всупереч відомим йому фактам, неважко здогадатись: вченому-русофілу імпонувала агресивна зовнішня політика цього галицького князя щодо польських князівств – «для того, аби їх силу на довший час зламати та нешкідливими для нас зробити». Щоб проілюструвати захоплення названого вченого агресивною антипольською експансією князя

Лева Даниловича, наведемо розлогу цитату: «Обернув Великий Князь Лев свій грізний меч супроти поляків, з якими він задля їх напасливого духу неустанній жив ворожості, і за ціле життя своє вже на нікого так часто не вирушав війною, як на тих поляків! Спізнав бо Князь Лев проникливим умом своїм, що від нікого іншого не загрожує для Русі нашої така небезпека, як зі сторони Польщі, котра хоч і яка була тоді маленькою, а вже намагалась скріплювати себе заборами на сусідніх землях руських» [5, с. 75]. Не завадив пафосу цих міркувань навіть відомий Б. Дідицькому факт співучасті татар в антипольській політиці Лева Даниловича, адже, як писав він, «краще нам прийняти дружбу від татар, ніж від тих західних сусідів, що давали нам унію, а з нею всю нужду і погибель для нашої батьківщини» [5, с. 74]. Цю політику Б. Дідицький означив як захист кордонів своєї держави від «західних» «хижих і задрісних сусідів» – поляків та угорців. Антизахідні ідейно-політичні переконання Б. Дідицького спричинилися до потрактування постаті Лева Даниловича як ідеального князя, втілення мало не всіх національних і загальнолюдських чеснот. Провідник русофілів в однозначно виправдовувальному стилі трактував походи Лева Даниловича на Польщу як превентивну війну з метою попередження польської агресії на Русь.

Щоб увиразнити гостроту антагонізму між католицьким Заходом і православним Сходом, Б. Дідицький вдавався до зіставлення «західної» та «азіатської» загрози, у якому азіатський (татарський) фактор представлявся значно привабливішим, ніж західний (польський). «Та однак ж треба признати татарам, – писав Б. Дідицький, – що хоча які вони були вороги наші, а все ж не порушували звичаїв і порядків, які на Русі застали» [5, с. 57]. Провідник русофілів вибудував цілу ієрархію чужоземних загроз для Русі. Він переконував читачів, що «лихими сусідами для нас стали дочасні грабіжники татари, але ще сто раз не безпечнішими від них є для нас неустанні напасники угри і литовці, а вже найбільше із всіх поляки» [5, с. 74]. До подібного порівняльного контексту Б. Дідицький вдався і в аналізі так званої римської політики Данила Романовича: «Батий – хан, хоч татарин, але не відбирав нам нашої православної віри, не творив насилля руській нашій совісті. Папа ж римський вимагав від нас, щоб ми віру православну замінили на унію, та його головою нашої руської церкви визнали» [5, с. 64]. Як бачимо, в історичних поглядах та цивілізаційній ідентичності істориків-русофілів (подібні погляди спостерігаємо також у Д. Зубрицького та І. Шараневича) антипольські і загалом антизахідницькі переконання займали пріоритетне становище навіть у порівнянні з антитюркським синдромом.

Антизахідні переконання Б. Дідицького виразно проявилися і в оцінці постаті князя Болеслава Тройденевича. Його рецепція останнього «законного» галицького правителя відверто негативна: князь був не «чисто-руської крові» й «не руського серця», по-батькові «з ворожого нам племені» й релігійним «перекінчиком» [5, с. 86-87]. Уточнимо, що короткочасне правління Болеслава Тройденевича Б. Дідицький ототожнював із початком іноземного («західного») гніту в Галичині. Цей галицький князь потрактований радше як антигерой національної історії.

Оцінюючи характер приєднання Галицької Русі до Польського королівства Казимиром III Великим, Б. Дідицький інтерпретував цю подію як «розбійничий напад», здійснений «правом сильнішого». Важливо підкреслити, що навіть будучи радикальним опонентом «польщизни», Б. Дідицький все-таки визнавав державотворчий таланти Казимира: «Розумний був, добрий для свого народу, але завзятий католик»; «зрозуміло, що православному стаду недобре приходилось жити під іновірським пастирем» [5, с. 88;100]. Похід Казимира на Львів у 1340 р. («наглий розбійничий напад») Б. Дідицький описував як містичне видіння: «Добирався він як нечистий дух лісами і манівцями» [5, с. 89]. Пограбування Казимиром княжих скарбів під час цього походу вчинено, за словами Б. Дідицького, «щоби нас поучити, яку вагу має дане русинам лядське приречення» [5, с. 89, 94].

Історик виявив інтерес і до особи «знімченого» галицького князя Владислава Опольського й оцінював його однозначно негативно – як «західного» чужинця, що протегував католицизму. «Той бо князь, – читаємо у Б. Дідицького, – хоч зрештою не злий чоловік, але – на нещастя – завзятий католик... почав цілою жаркістю підпирати упавше вже латинство... та через те він зарівно як покійний Казимир, став нелюбий руському народу» [5, с. 109-110]. Подібно і постать короля Ягайла (навіть попри його русько-литовське етнічне походження) викликала у історика-русофіла здебільшого антипатії. Так, він охарактеризований як «необачний князь-перекінчик», «король-перекінчик», що «не мав твердого духу віри, не образився польсько-католицькою гордістю» [5, с. 114]. Саме Ягайло, на думку вченого, найбільше спричинився до утворення у Литві антируської течії, внаслідок чого процес «зручення» Литви перервався.

У своїх історичних текстах Б. Дідицький послідовно декларував своє ксенофобське ставлення до «польщизни» й «латинізму». Якщо такі історики-русофіли, як І. Шараневич та Д. Зубрицький, зуміли диференціювати політичні інтереси польських королів, урядових кіл, шляхетського стану, латинського духовенства у ставленні до Русі, то в історичній свідомості Б. Дідицького домінував збірний образ Польщі та поляків, об'єднаних спільним інтересом – експансією на Русь з подальшим її окатоличенням та колонізацією. Про полонофобські погляди цього вченого свідчать цілі ряди характеристик-

означень поляків у текстах його праць: «пожадні», «ненависні», «напасні», «горді» «вражі», «ласі на добичу», «гонителі православ'я і гнобителі народу» тощо. Коментуючи «нагліше діло» поляків – підступне винищення руської шляхти під Перемишлем у 1349 р., Б. Дідицький писав: «Так то підлими лестощами і лукавим обманом ляхи забирали наші міста в Галичині і на Волині... Не дивно ж, що за таку нелюдську руський народ вже на першій зустрічі з ляхами знелюбив їх дуже, а далі таки і до крайності зненавидів» [5, с. 95]. Б. Дідицький знехтував військово-політичним та господарсько-економічним потенціалом тогочасної Польщі й у посяганні поляків на руські землі вбачав тільки прагнення «зміцнитися» за рахунок Русі: «Злучившись же навіки з Литвою тая нікчемна Польща змогла би ся в велику силу і не боялася би тоді німців» [5, с. 114].

Історика цікавив також польсько-литовський унійний процес, що потрактований ним як головна мета зовнішньої політики Польщі. Він був переконаним в антируській спрямованості постанов Городельської унії 1413 р. «Поляки, – стверджував Б. Дідицький, – скорше відступили би від Господа Бога, Спаса нашого, ніж від тої унії з Литвою і багатою Руссю» [5, с. 137].

Б. Дідицький акцентував на насильницьких методах поширення католицизму як у самій Польщі, так і в Русі та Литві, роблячи екскурси в передісторію міжконфесійного конфлікту. Аналогічний спосіб утвердження католицизму Б. Дідицький фіксував і у Литві: «Віру ж свою розширяли ті рицарі на Литві не мирною проповіддю слова Божого, а вогнем і мечем, мов би це було не святе діло неба, а погана справа пекла» [5, с. 93]. Формуючи в суспільній думці Галичини непривабливий, войовничо-агресивний образ католицизму, вчений-русофіл протиставляв йому цілком протилежний спосіб утвердження православ'я. «Православні отці руської церкви, – стверджував Б. Дідицький, – розширювали віру Христову по-доброму, любовно, а не так, як німці і поляки-католики, у котрих святе діло поширення християнства ніколи не обходилося без заходів насильницьких і злочинних» [5, с. 118]. Як бачимо, католицизм поставав в історичній свідомості Б. Дідицького як чуже, насильницьким способом насажене ззовні, несумісне із слов'янською ментальністю віросповідання, тоді як православ'я – як таке, що органічно прижилось у слов'янському середовищі й стало невід'ємною ознакою «слов'янськості» та «руськості». Тогочасний русько-польський антагонізм історик пов'язував насамперед із намаганням поляків окатоличити Русь, а православний обряд розглядав як головну запоруку збереження руської народності.

У галицькій історичній думці ХІХ ст. утвердилося стереотипне сприйняття русинів, що перейшли на католицький обряд, як «зрадників», «перекінчиків», «відщепенців», «недоляшків» тощо. Зміна православного віросповідання на католицьке (конфесійна конверсія) прирівнювалась до втрати «руськості» й прийняття польської ідентичності. Особи, що прийняли католицизм, поставали ворогами «руської справи»; поняття «іновірець» та «чужинець» вживалися як тотожні. Варта уваги і така деталь, що в інтерпретаціях етнічно-конфесійних відносин тогочасної епохи татари представлені у значно привабливішому світлі, ніж поляки, оскільки перші, як писав Б. Дідицький, «не притісняли нашої святої віри, не обзивали нас поганями, шизматиками» [5, с. 92]. Цей історик досить образно характеризував католицизм («загрозливе латинство») як «чорну хмару», яка «піднімала на нас зброю запалу релігійного чи так званого фанатизму» [5, с. 91]. Особливо неприхильним було ставлення Б. Дідицького до Риму, зокрема до папи Венедикта ХІІ, за те, що той називав русинів «поганями і шизматиками (відступниками)», «заохочував ляхню до дальших захоплень руського краю» [5, с. 90-91]. В русофільській ідеології православне віросповідання ототожнювалось із «руськістю», тому історики цього спрямування вважали неправославних русинів такими, що втратили свою руську ідентичність.

Найбільш загострену антизахідну риторику спостерігаємо у викладах Б. Дідицьким церковно-унійного процесу, котрий був для нього об'єктом посиленої уваги. За його словами, «виразка унії» однозначно «вигодана ляхами»; її репрезентантів він зневажливо характеризував як «нечестивих уніатів» чи «зрадників-уніатів» [6, с. 92, 96, 134].

У працях Б. Дідицького мало місце поєднання антизахідницьких та антисемітських переконань. Так, у його праці «Народна історія Русі» читаємо: «Владислав Опольський напровадив на Галицько-Львівську землю багато жидів, котрих від часів Казимира вже і так набралось у нас від німців і Польщі достатньо» [5, с. 110]. Як бачимо, оцінюючи роль євреїв в суспільному розвитку руських земель однозначно негативно, він акцентував на «західному» їх походженні.

Антизахідницькі, особливо антипольські переконання у поєднанні з ірраціональним світосприйняттям спричиняли містично-символічну інтерпретацію в історичних працях Б. Дідицького. Так, він майже відверто стверджує взаємозумовленість таких, об'єктивно не пов'язаних, явищ та процесів, як польська експансія та заразні недуги. Їхня часова синхронність та «західне походження» наштотувало вченого-русофіла до висловлювань про прямий взаємозв'язок між ними. «Враз з поляками, – читаємо у його праці, – прийшла на наш край тоді ще одна велика нужда – дуже заразлива хвороба, чорною смертю названа. Та чорна смерть йшла від Заходу» [5, с. 95]. Наведене спостереження не виняткове: «В ту саму осінь 1413 р., коли унія Городельська була вигадана, з'явилась у Польщі страшна морова язва... Так вам біда була велика від чуми і від унії» [5, с. 130].

Посилений дослідницький інтерес спостерігаємо у Б. Дідицького до антипольського визвольного руху русинів. Загалом учений наголошував, що галицькі русини, неприхильно налаштовані до «польщизни», не уникали нагоди звільнитися з-під польського підданства. «Наш руський народ, – писав Б. Дідицький про час Казимира Великого, – з боярами на чолі обороняв кожну пядь рідної землі проти лупежного напасника і завойовника завзято і відчайдушно, воліючи краще загинути, ніж ляхам піддатися» [5, с. 90]. Головною метою тогочасних русинів, за словами Б. Дідицького, було «прогнати з руських земель Польщу і врятуватися навіки від загрозливого латинства» та «очистити наш край від поляків» [5, с. 91-92]. Б. Дідицький, зрозуміло, гіперболізував масштаби антипольського «руху опору», вдаючись при цьому до явних містифікацій. Ілюстрацією може слугувати епізод із його опису Свидригайлових війн: «Саме ім'я Федька Острозького стало таким пострахом для поляків, що цілі їх полчища на вид двох-трьох козаків Острозького втікали з поля битви, ховаючись хоча би де під землею» [5, с. 152].

Характеризуючи козацький та гайдамацький рухи, Б. Дідицький намагався всіляко підкреслити їхню антипольську спрямованість. Застосовуючи прийоми художньої образності, він з пафосом писав, що козаки «во ім'я Русі і захисту віри православної цілих 200 літ війну з Польщею провадили і накінець ту Польщу в гріб положили» [6, с. 103]. Б. Дідицький досить однобічно тлумачив козацтво – як антипольський та антикатолицький рух. Повстання К. Косинського та С. Наливайка він розцінював як «перший бунт Русі, перше руське народне повстання проти безправного владарювання Польщі над Руссю» [6, с. 72]. Історик вважав, що саме козаки у війнах Польщі проти Москви були головною військовою силою, адже поляки, за його переконанням, «у своїй немочі без участі України нічого проти Москви не могли вдіяти» [6, с. 145].

Богдан Дідицький належав до провідних інтелектуалів русофільського середовища західноукраїнських землях в другій половині XIX ст., зокрема й у сфері формування концептуальних засад історичної пам'яті та цивілізаційної ідентичності. Його історико-публіцистична спадщина найбільш виразно ілюструє історичну свідомість представників цього середовища. З-поміж русофільських істориків саме Б. Дідицький найбільш чітко обґрунтував тезу про Європу/Захід як «чуже» й «вороже» слов'янському світу цивілізаційне середовище, яке знаходиться у стані агресії й натиску на «Слов'янщину» загалом, особливо на «Руський світ», постійно прагне захопити й поглинути її. Головним внутрішнім атрибутом Європи/Заходу вчений-русофіл називав католицизм («латинізм»), поширення якого на Русі він розцінював як насильницьку спробу Заходу нав'язати свої релігійні традиції й культурно-цивілізаційні цінності слов'янам. Польщу Б. Дідицький вважав головним інструментом у експансії Заходу на Слов'янщину. Звідси польсько-руські конфлікти домодерної й ранньомодерної епохи трактувались ним не просто як міжнаціональні чи міждержавні, а насамперед як міжцивілізаційні, як вияв «споконвічного» протистояння католицько-германського Заходу й православно-слов'янського Сходу. Отже, історико-публіцистичну спадщину Б. Дідицького є всі підстави вважати вагомим джерелом для вивчення цивілізаційної ідентичності представників русофільського середовища на західноукраїнських землях XIX ст. Ця спадщина, з одного боку, найбільш концептуально відображає світоглядні засади русофілів, а з іншого – досить зримо окреслює ставлення широкого кола прихильників русофільської течії до Європи як до «чужої» спільноти.

Джерела та література:

1. Дѣдицкій Б. Антоній Добрянскій его жизнь и дѣятельность въ Галицкой Руси. Списаль Богданъ А. Дѣдицкій / Богдан Дідицький. – [Львів]. Накладом Общества имени Михаила Качковского, 1881. – 128 с.
2. Дѣдицкій Б. Лѣтопись Руси отъ 1340 до 1887 года, розтолкована Богданом А. Дѣдицкім / Богдан Дідицький. – [Львів]. 1887. – 56 с.
3. Дѣдицкій Б. Львовская Ставропигія и 300-лѣтній праздник еи существования. Оповѣданье Богдана А. Дѣдицкого, члена Ставропигійского Института / Богдан Дідицький. – [Львів]. 1886. – 87 с.
4. Дѣдицкій Б. Михаилъ Качковскій и современная галицко-русская литература. Очеркъ біографическій и историко-литературный составленъ Богданомъ А. Дѣдицкім. Часть I. / Богдан Дідицький. – Львовъ. Съ печатни Института Ставропигійского подъ зарядомъ Стефана Гучковского, 1876. – 126 с.
5. Дѣдицкій Б. Народная исторія Руси отъ начала до новѣйшихъ временъ послѣ наилучшихъ историкѣвъ составлена и издана Богданомъ А. Дѣдицкім. Часть первая. / Богдан Дідицький. – Львовъ. Изъ типографіи Ставропигійского Института подъ зарядомъ Стефана Гучковского, 1868. – 224 с.
6. Дѣдицкій Б. Народная исторія Руси отъ начала до новѣйшихъ временъ послѣ наилучшихъ историкѣвъ составлена и издана Богданомъ А. Дѣдицкім. Часть вторая / Богдан Дідицький. – Львовъ. Въ типографіи Института Ставропигійского, подъ зарядомъ Стефана Гучковского, 1868. – 200 с.
7. Дѣдицкій Б. Народная исторія Руси отъ начала до новѣйшихъ временъ послѣ наилучшихъ историкѣвъ составлена и издана Богданомъ А. Дѣдицкім. Часть третья / Богдан Дідицький. – Львовъ. Въ типографіи Института Ставропигійского, подъ зарядомъ Стефана Гучковского, 1870. – 208 с.
8. Мудрий М. Галицьке русофільство в сучасній історіографії: стан і перспективи дослідження / Мар'ян Мудрий // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2001. – Вип. 9. – С. 254-280.